

Kinderen kunnen wel tegen een stootje...??

Hersenletsel bij kinderen

Marieke van der Ent
orthopedagoog

Kennismaken en programma

- Feiten en cijfers
- Korte uitleg Nah
- Oorzaken bij kinderen
- Gevolgen bij kinderen
- Signaleren
- Herstel mogelijk?
- Behandel mogelijkheden
- Samenwerking noodzakelijk
- Praktijk casus
- Praktische informatie en beschikbare hulpmiddelen

Feiten en cijfers

- 21.000 kinderen per jaar = 50 per dag = 1 touringbus
- 25 - 80% houdt last van de gevolgen
- 75% traumatisch HL -
25 % niet traumatisch HL
- 80 - 85% is licht traumatisch hersenletsel:
  - commotio cerebri of hersenschudding
  - contusio cerebri of hersenkneuzing
- 10-20 % 2,5 jr. na ongeval problemen (gedrag, emotie, cognitie)
- 20% concentratieproblemen op lange termijn-
bij bewustzijnsverlies < 15 minuten

Korte uitleg Nah

- Aangeboren - niet aangeboren
- Definitie Nah - “breuk in de levenslijn”
- Traumatisch - Niet Traumatisch
- PCS = Postcommotioneel Syndroom: duur < 6 mnd
- Mate: ernstig - matig - licht
- Plaats van het letsel: lokaal-diffuus, links - rechts, coup-contrecoupe
- Fase: acuut, revalidatie, participatie

Oorzaken bij kinderen

Extern

0-4 jaar:

- Ongelukken in en rondom huis
- Kindermishandeling

Tot 14 jaar:

- Ongevallen tijdens het buitenspelen

5-24 jaar:

- Verkeersongevallen

15-24 jaar:

- Lichamelijk geweld

Intern

- CVA: hersenbloeding of herseninfarct
- Epilepsie
- Tumor
- Infectie: hersenvliesontsteking
- Ziekte
- Vergiftiging
- Hartstilstand/ ademstilstand

Gevolgen bij kinderen

- **Neurologische/motorische/ fysieke gevolgen**

- **Cognitieve gevolgen**

m.n. onzichtbare gevolgen op gebied van informatieverwerking en Executieve Functies geheugen, aandacht en concentratie, oriëntatie

- **Veranderingen in emotie en gedrag:**

Prikkelbaarheid

Vermoeidheid

Sociale afstemming

Zelfredzaamheid/ multi-tasken

Ontremming /Dwangmatigheid

Verminderde zelfregulatie (bijv snel labiel)

Gevolgen bij kinderen

- Depressieve problemen: 10-25% 2 jaar na LTH
- Angstproblemen: 10% tussen 9-14 jaar voldoet na jaar aan PTSS
- Aandachtstoornissen ADHD - (verschil: lapse of attention)
- Sociale problemen bij schade aan hersenbalk of frontale schors
- Gedragsstoornis ODD 20-40% LTH: 1e 2 jaar na letsel toename ODD

Bij LTH < 4 jaar: risicofactor voor ontstaan ODD in latere ontwikkeling!

Ernstige gedragsproblemen: toename agressief gedrag, vernielingen en driftbuien, tekorten in zelfregulerend vermogen (prefrontale cortex), tekorten in soc. probleemoplossende vaardigheden.

Herkennen

- 1 bewustzijnsdaling,
- 2 verwardheid of desoriëntatie
- 3 geheugenstoornis: ongeval en daarna - posttraumatische amnesie (PTA)
- 4 Andere verschijnselen:
  - . geheugenstoornis van voor het trauma (retrograde amnesie),
  - . hoofdpijn,
  - . misselijkheid,
  - . duizeligheid,
  - . braken
  - . of een epileptische aanval.

CT-scan - wekadvis - rust (?)

Anamnese

- Noem de voorbeelden
- Noem de ziekenhuis opname (nachtje)/ artsbezoek/ CT-scan/ wekadvis
- Noem de klachten
- Plotselinge verergering probleem gedrag
!! wat zegt intuïtie van ouders!!
- Kindermishandeling:
  - naast lichamelijk letsel hersenletsel niet over het hoofd zien !!
  - vooral bij kinderen die jonger zijn dan een jaar:
“shaken baby syndrome”/ niet-toevallig hoofdletsel of toegebracht letsel.

Signaleren - Red Flags!

- Visusproblematiek
- Lichamelijke-functiestoornissen
- Spraak/taalproblemen
- Vermoeidheid
- Veranderde persoonlijkheid
- Geen ziekte-inzicht
- Moeite met oorzaak - gevolg
- Geheugenproblemen
- Dysharmonisch profiel (PIQ < VIQ)
- Ontremming
- Typische Links- rechtsproblematiek

- >>>> wisselend beeld!!!

Nadenken bij bewegen

Epilepsie

Prikkelbaar

Traag denken

Hoofdpijn

Evenwichtsproblemen / duizelig

Slaap - waak ritme

Eet- slik problemen

Sociaal terugtrekken (snel te druk)

Wisselende emotieregulatie problemen

Hormonaal bepaalde problemen

>>>zie ook: Signaleringslijst van Vilans

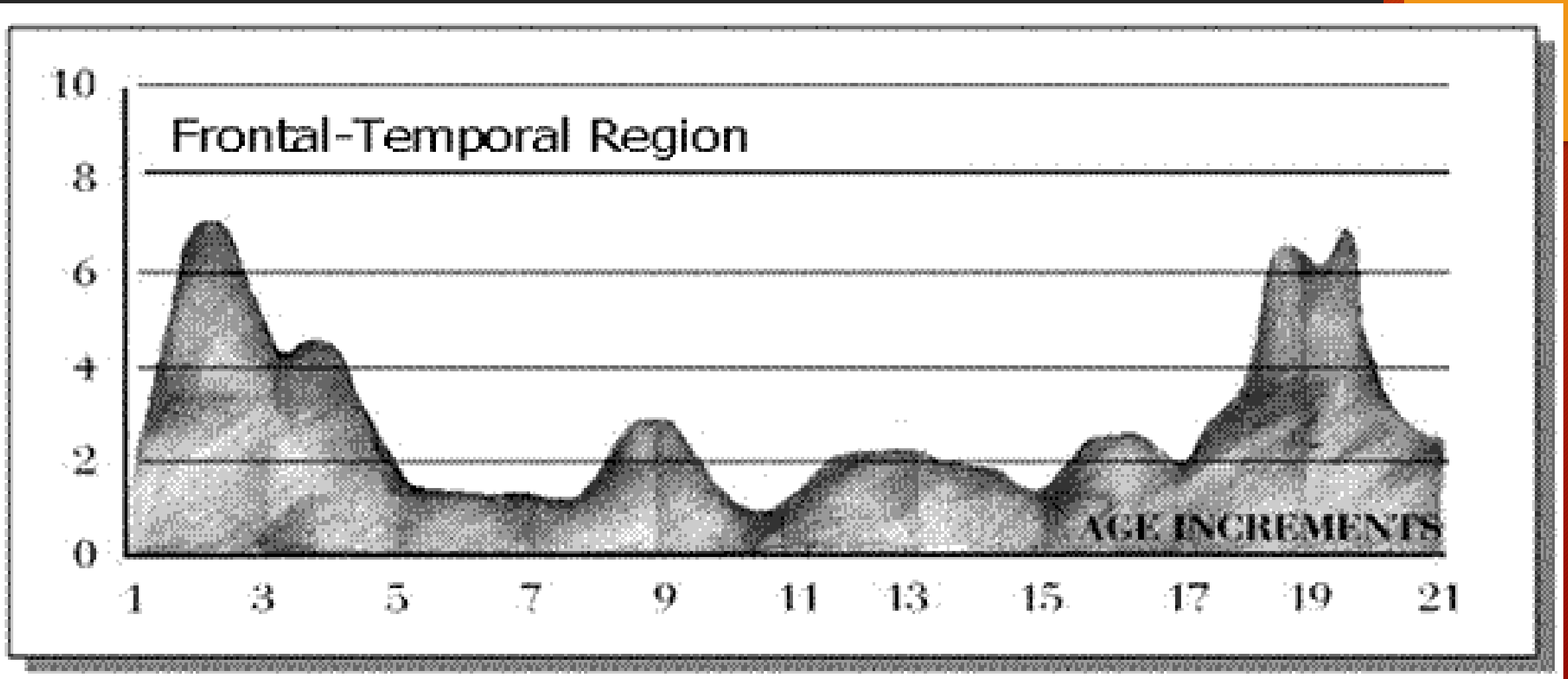

Herstel mogelijk?.... 3 misvattingen

- Kinderen herstellen makkelijker van hersenletsel dan volwassenen.
Plasticiteit van het brein.
Uitwaaiierend effect.
- Kinderhersen herstellen sneller.
Tegelijk groeien en ontwikkelen.
- Het verloop van herstel is voorspelbaar.
Ontwikkelingsfase.

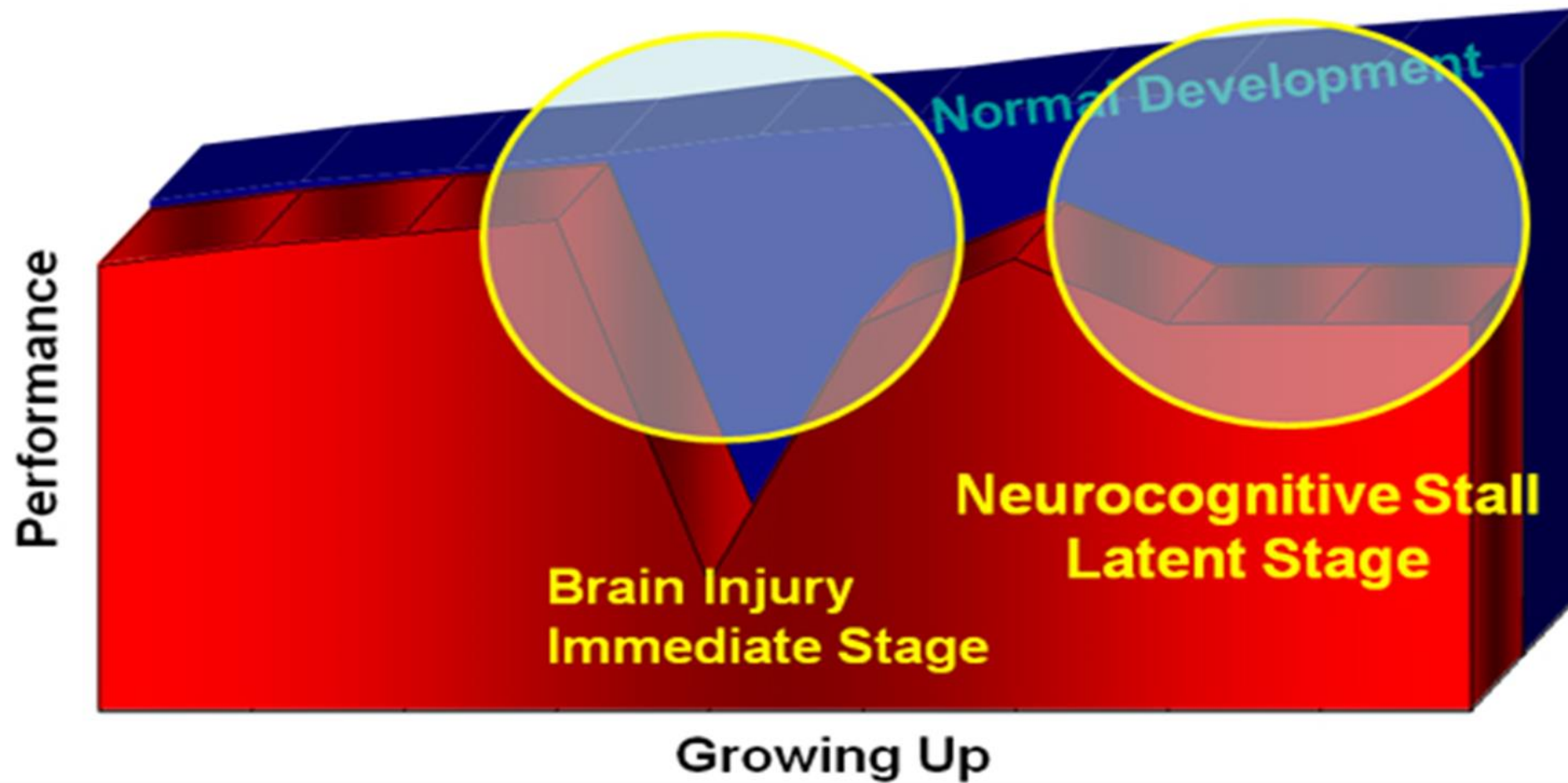
Growing into deficit !!!

(Savage, 1999) (Ontleend aan E.Dise-Lewis).

Pediatric TBI: Two Stages of Recovery

Behandelmogelijkheden

- 1) De Zorgstandaard Traumatisch Hersenletsel Kinderen & Jongeren ('16)
- 2) BrainSTARS
- 3) Systeembehandeling / mediatietherapie: in de context & foutloos leren!
- 4) Psycho-educatie
- 5) Rouw-en verliesverwerking
- 6) EMDR / traumabehandeling
- 7) Cognitieve revalidatie/-behandeling en psycho-sociale behandeling
- 8) Behandeling van angst/ dwang/ stemmingsklachten/ ADHD/ASS/ODD etc.
- 9) PMT
- 10) Medicatie
- 11) Praktische hulp / case management / huis-schoolbezoek

Samenwerking noodzakelijk

- www.hersenletselteams.nl
- hersenletselnetoverijssel.nl
- [Hoe ziet de zorgketen in uw regio eruit?](#)

Praktijk casus

Kijkje in Jips leven

- Jip is 13 jaar
- Is net naar het VO gegaan
- Heeft op 4 jarige leeftijd hersenvliesontsteking gehad, goed hersteld.
- Met 5 jaar had hij een bril nodig.
- Veel moe en labiel als kind, buikpijn, snel lichamelijke klachten en aanhankelijk.
- Laat zich graag helpen als kind. Gezin is beschermend.
- Nu problemen:
cijfers vallen tegen
aansluiting lukt niet goed
concentratie/ geheugen/ plannen en initiatief-name
moe, somber, piekeren, somatische klachten
- .....hij loopt vast, wordt via POH verwezen.....

Praktische informatie en hulpmiddelen

Vilans

Signaleringslijst

Toolkit

Onderwijsprotocol

Zorgstandaard

Richtlijn
gezinsondersteuning bij
kinderen met nah

BrainStars (methodiek)

Alles te downloaden bij :
www.vilans.nl

Boeken

De kracht van een kind met Niet-Aangeboren Hersenletsel - Ursula Hamelink

Een avontuurlijke reis door je hoofd - Max van der Linden

Eline 2.0 - Eline Kanters

Elvin Het vergeetachtige olifantje - H. Snyder

Ik hou nog steeds van appeltaart - Suzanne de Roos en Diana Moonen

Mag ik ook ff? - Martine Kaptein en Rita van der Horst

Mijn papa die had pech (strip) - Hersenletsel-uitleg

NAH: Niet Altijd Handig - Hanneke van der Werf

Onze pappa kreeg een ongeluk in zijn hoofd - Wieke van Dun

Waarom heeft een krokodil zo'n platte kop? - Hans Hessels

Websites

NAH-info: alles over NAH

Brainkids: site voor kinderen/jongeren met hersenletsel

www.hersenletselnetoverijssel.nl

www.kennispleingehandicaptensector.nl

www.kennispleinnah.nl

www.hersenletsel-uitleg.nl

www.hersenstichting.nl

www.brainstormt.nl

www.hooiopjevork.nl

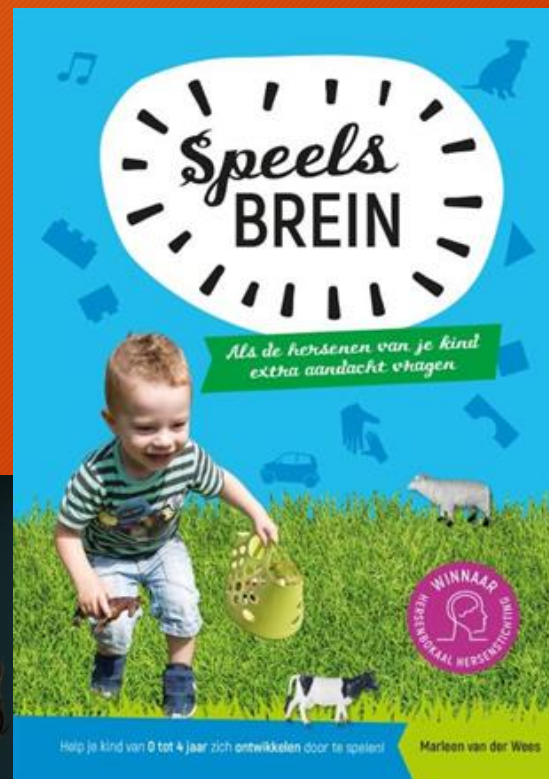
.....etc.....

<https://breinstraat.nl/> app

<https://www.heliomare.nl/media/2175/het-nah-boekje-voor-onderwijs-webversie-aangepast.pdf>

het NAH boekje voor onderwijs

achtergrondinformatie en advies voor onderwijs aan leerlingen met niet-aangeboren hersenletsel

Carla Hendriks, Martine Kapitein, René Steinmann

gratis te downloaden:

<https://hersenletselnetoverijssel.nl/fileupload/BoekjeErlijktnietsmetonsaandehand,maardatisnietzo....Onshoofdmoetheelhardwerken..pdf>

Dank u en succes!

Help hen groeien.....

Marieke van der Ent -
orthopedagoog

marieke.vd.ent@home.nl

